

VII-3

2

Miképen kellene megállapítani
a közigazgatási hivatalnokok képezését
és szabályozni
a közigazgatási gyakorlati vizsgát?

DR. NÉMETHY KÁROLY

ELŐADÁSA

A BUDAPESTEN 1911-BEN TARTOTT ORSZÁGOS JOGÁSZGYŰLÉSEN

~~A MAGYAR JOGÁSZEGYLET
KÖNYVTÁRÁBÓL~~

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM	
Jog- és Közigazgatástudományi Kar Könyvtára	
Lelt. napló: 12898/	Lez: _____
IRK. K. csoport: _____	szám. _____

BUDAPEST

1912

~~JOZSEF ATTILA TUDOMÁNYTUDOMÁNYOS
ÁLLAM- és JOGTUDOMÁNYI KÖZMŰVELŐ
F
Leltári szám: 009/13
1989 SEP 07~~

~~SZÉCHÉNYI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- és JOGTUDOMÁNYI TÁRSASÁG
Leltári szám: 9878/5~~

MÁSODIK KÉRDÉS.

**Miképen kellene megállapítani a közigazgatási hivatalnokok képe-
sítését és szabályozni a közigazgatási gyakorlati vizsgát?**

Némethy Károly előadó:

Tisztelt Szakosztály!

A régóta megoldásra váró közigazgatási reformok nagy sorozatá-
ban nincs fontosabb és különösen. nincs sürgősebb feladat, mint a
közigazgatási tisztviselők minősítésének szabályozása.

Ma már általános az a meggyőződés, hogy a közigazgatási tiszt-
viselői kar nagy részének, különösen az önálló hatáskörrel felruházott,
az imperiumot gyakorló, magasabb közigazgatási tisztviselőknek sem
elméleti tudása, sem gyakorlati ismerete nem kielégítő. Ennek okait
részint minősítési törvényünk rendelkezéseiben — különösen pedig
abban, hogy e rendelkezések két fontos része máig sincs végrehajtvá, —
részint jogi tan- és vizsgarendszerünkben kell keresnünk.

Ha visszatekintünk a múlt évszázad közepére, azt látjuk, hogy
akkori állami szervezetünk a maitól annyira eltérő, hogy a múlt
állapot a mai viszonyokkal és igényekkel szemben az összehasonlí-
tást sem tűri meg.

Az úrberiség eltörlésével és az úri hatóság megszüntetésével
lépett közigazgatásunk a mai fejlődés útjára.

A modern közszolgálat kiépítése felé az első fontos lépést az
1869. évi törvényhozás az igazságszolgáltatásnak a közigazgatástól
való elválasztásával tette meg.

Felesleges volna bizonyítgatnom, hogy ezt a különválasztást sem
az elméletben, sem a gyakorlatban nem lehet teljes merevséggel
keresztülvinni.

A törvényben végrehajtott szétválasztás azonban arra vezetett,
hogy a két közszolgálati ágban szükséges ismeretek között is élesen
megvonták a határvonalat és a képzésnek ez a kettéválasztása egyre
teljesebbé lett.

A köztisztviselők minősítését szabályozó 1883:I. t.-cz. már a kétféle minősítés megállapítását szentesíti.

E törvény legnagyobb hibája az, hogy a közigazgatási szolgálatra aránytalanul kevesebb minősítést szab meg, mint a minő a birói és az ügyvédi hivatáshoz megkívántatik.

Érezte ennek visszásságát a magyar törvényhozás is az 1883:I. t.-cz. megalkotásakor. Legalább erre vall a törvény 3. §-ában foglalt az a kijelentés, hogy «egy közigazgatási tanfolyamnak berendezése és azzal kapcsolatos vizsgálati rendszer iránt minél előbb külön törvény fog intézkedni», a törvény 23. §-a pedig a magasabb közigazgatási állások elnyerésének feltételéül «egy külön gyakorlati közigazgatási vizsgának» sikeres letételét szabja meg, a melyet a 24. §. szerint egy év alatt kellett volna megvalósítani.

Ennélfogva a közigazgatási szolgálatban mindmáig megkövetelt minősítésnek nagyon is alacsony fokát annak kell tulajdonítanunk, hogy sem az 1883-ban kilátásba helyezett közigazgatási tanfolyam felállítva nem lett, sem a törvénynek a gyakorlati közigazgatási vizsgára vonatkozó határozott rendelkezését végre nem hajtották.

Nem kívánom itt a bevezető általános részben tüzetesen fejtegetni, hogy e kétirányú mulasztásnak mik voltak az okai. Meg akarom azonban már itt jegyezni, hogy a külön közigazgatási tanfolyam berendezése oly sok nehézséggel jár, hogy annak megvalósítása külföldön sem igen sikerült. A gyakorlati közigazgatási vizsga helyes megvalósítása pedig az 1883:I. t.-cz. rendelkezéseinek módosítását teszi szükségessé. Ebben az irányban a belügyi kormány részéről a kezdeményező lépések legközelebb már megtörténtek és joggal remélhető, hogy ez a kérdés most már rövid időn belül dűlőre jut.

Az elméleti képzés bifurkációjának hátrányait ma már általános belátják és így ma már közóhaj, vagy legalább is a kérdéssel komolyan foglalkozók tekintélyes részének a kívánsága: a jogi és államtudományi elméleti képesítés lehető egyesítése, tehát a közigazgatási és a jogi (birói, ügyvédi) elméleti képesítés azonossá tétele.

Ennek a felfogásnak a kialakulását — véleményem szerint — jelentékeny mértékben elősegítette az az 1883. évben megszületett áldatlan vizsgarend, a mely az 1883:I. t.-cz. bifurkáló rendelkezéseit annyira honorálta, hogy még az államtudományi szigorlatokra menők-től sem követeli meg a jogi államvizsgálat letételét, mint a hogy azt az addig hatályban állott 1874. évi vizsgarend megkívánta.

Ismétlem, én is leghelyesebbnek tartanám, ha a közigazgatási és a jogi elméleti minősítés teljesen egységesíttetnék, s csupán a gyakorlati képzettség lenne más a közigazgatási és más a jogi (birói,

ügyvédi) szakon. Addig is azonban, a míg ez előbb-utóbb megvalósulhat, máris jelentős lépés történt a közoktatásügyi kormány részéről abban az irányban, hogy az államvizsgálatoknak az 1883: I. t. cz.-ben keresztülvitt bifurkációja enyhíttessék. Az e tárgyban kiadandó rendelet — a képviselőház asztalán fekvő törvényjavaslat indokolásából kitetszőleg — azt a czélt lesz hivatva szolgálni, hogy a közigazgatási pályára lépő egyének jogi tanulmányokkal is komolyan foglalkozzanak.

Azt is konstatálni vagyok kénytelen, hogy a fogalmazási szakba tartozó közigazgatási tisztviselőink gyakorlati képzettsége még kevésbé üti meg a kívánt mértéket.

Mindezt alaposan kifejti úgy dr. Benkó Albertnek, mint dr. Harer Ferencnek véleménye, a kikkel ezekben a kérdésekben túlnyomó részben egyezik is az álláspontom.

Némileg másként áll a dolog a véleményezőik javaslatai tekintetében, mert a nagy gonddal kidolgozott véleményekben sem találtam eléggé meggyőző indokot arra, hogy a köztisztviselők elméleti és gyakorlati minősítéséről rég megalkotott nézetemtől elálljak.

Mielőtt a részletekre áttérnék, még két megjegyzést kívánok előrebocsátani.

Az egyik az, hogy bár ezúttal csakis a közigazgatási tisztviselők minősítésének kérdése áll tárgyalás alatt, mégis annál az elválaszthatatlan szerves kapcsolatnál fogva, a melyben ez a téma egyfelől a főiskolai szakoktatással, a jogi szaknak tan- és vizsgarendszerével, másfelől pedig a bírói és ügyvédi minősítés kérdésével áll, akarva nem akarva, kénytelen leszek előadásom közben ezeket a kérdéseket is érinteni épúgy, mint azt a Vélemények benyújtói is tették.

A másik megjegyzésem pedig, a mely minden félreértésnek már eleve kizárását czélozza, az, hogy az alábbiakban kifejtendő álláspontom kizárólag egyéni vélemény, a melyhez közhivatali állásomnak semmi köze és a melynek semmi hivatalos jellege nincs.

*

A tisztviselői színvonal emelése érdekében kétségen kívül nagy lépést tett a magyar törvényhozás akkor, a midőn az 1883: I. t. cz. megalkotásával az állami és önkormányzati alkalmazottak, még pedig úgy a fogalmazási, mint a segéd- és kezelő-szabkbeli személyzet minősítésének kérdését egységes törvény keretében rendezte. Azelőtt a törvényhatósági tisztviselők közül — a külön szakképzettséghez kötött tiszti ügyészi, orvosi, állatorvosi és mérnöki állásokon kívül — csupán a főjegyzőre és az árvaszéki elnökre állapított meg az 1870. évi

XLII. t.-cz. 67. §-a minősítést és pedig az utóbbiaktól annak igazolását kívánja meg, hogy azok valamely jogi tanintézetben a tanfolyamot elvégezték, vagy a megfelelő elméleti vizsgát letették, vagy már hasonló közhivatalt viseltek legyen; továbbá a községi jegyzőtől követelté meg az 1871: XVIII. t.-cz. 74. §-a, hogy a törvényhatóság szakbizottsága előtt a jegyzői vizsgát letegye. Az 1883. évi reform tehát mindenestre számottevő.

A segéd- és kezelő-szakra, vagyis az alsóbb közigazgatási tisztviselői állásokra az 1883: I. t.-cz.-ben felállított minősítési mérték, így különösen a levéltári, a posta, a számvevőségi és a pénztári szakra nézve megállapított minősítés (középiskola elvégzése és érettségi vizsga stb.), valamint a kezelő-szakra nézve megszabott minősítés (középiskolai vagy polgári iskolai négy osztálynak elvégzése) ma is elegendőnek tekinthető. Sőt a segédszemélyzet minősítése esetleg még leszállítható lenne akként, hogy a számvevőségi, a pénztári és a postaszaknál az érettségi vizsga elejtéséről is szó lehetne.

Nem kívánok itt a középiskolai tan- és vizsgarendszerrel, valamint az érettségi vizsga kérdésével tüzetesebben foglalkozni. Csak röviden jelzem, hogy én is azokhoz csatlakozom, a kik az érettségi vizsgát nem öncézlnak, hanem csupán a magasabb (egyetemi, akadémiai) tanulmányokhoz bocsátás előfeltételének kívánnák tekinteni. Ebből következik, hogy az alsóbb tisztviselői (segédszakbeli) minősítésnél az érettségi vizsga megkövetelését el kellene ejteni. Viszont az érettségi vizsgát, mint a főiskolai tanulmányokra menők felvételi vizsgáját, szigorúbbá lehetne tenni és ezzel visszaadni ezt sajátképeni rendeltetésének.

Áttérve magára a fogalmazási szakmára, a legalsóbb rétegnek, a közigazgatást végső fokon intéző és végrehajtó közegnek: a községi és körjegyzői karnak minősítése aránylag még a legmegfelelőbb. E téren az 1883: I. t.-cz. megalkotása óta is történt egy számbavehető lépés. A községi közigazgatási tanfolyamokról alkotott 1900: XX. t.-cz. ugyanis a községjegyzőknek 1883-ban megállapított minősítését jelentősen emelte, a mennyiben hat középiskolai osztály helyett a teljes középiskola elvégzését követeli meg; továbbá a jegyzői irodában töltött legalább egy évi gyakorlat után az állami jellegű (egy éves) községi közigazgatási tanfolyam elvégzését, ennek befejeztével pedig a községi közigazgatási vizsgálat letételét kívánja meg a jegyzőjelöltektől, a mi által ezek a legszükségesebb jogi és közigazgatási elméleti és gyakorlati ismeretek birtokába jutnak.

Mindamellet a jegyzői minősítést — tekintettel a jegyzői állásnak napról-napra emelkedő fontosságára — szintén fejleszteni kell

és az 1900 : XX. t.-cz.-kel megkezdett reformot tovább kell folytatni. A községi közigazgatási tanfolyamok intézményének kiépítésénél arra is tekintettel kell lennünk (a mire némileg már az 1900 : XX. t.-cz. miniszteri javaslatának indokolása is gondolt), hogy a reformálandó községi közigazgatási tanfolyam elvégzése és ezzel kapcsolatos vizsga nem csupán a községjegyzői, de némely olyan állami és törvényhatósági (valamint r. t. városi) kisebb tisztviselői állásokra is minősítést nyújthasson, a melyekhez jelenleg jogvégzettség kívántatik meg. Mert teljesen indokolt a képviselőház pénzügyi bizottságának az 1911. évi állami költségvetés tárgyalása alkalmával elfoglalt az az álláspontja (a melyet a Harrer-féle Vélemény tovább fűz és konkrétizál), hogy t. i. úgy a központi, mint a külső közigazgatásnak majd mindenik ágazatában annak a munkának egy részét, a melyet jelenleg főiskolát (egyetemet) végzett tisztviselők intéznek el, sablonos, úgyszólván kezelési természetüknél fogva kisebb minősítésű tisztviselőkre lehetne bízni, s így porosz mintára egy kisebb igényű tisztviselői statust kellene beilleszteni a fogalmazói kar alá. Ennek, a középiskolai tanulmányoknál nagyobb, de a főiskolai tanulmányoknál kisebb minősítésű új tisztviselői csoportnak kiképzése legcélszerűsággal már fennálló, de egyébként is reformálást igénylő községi közigazgatási tanfolyamok keretében történhetnék.

A tulajdonképeni közigazgatási fogalmazási szaknak (az állami, vármegyei és városi tisztviselőknek) elméleti minősítése az 1883. évi I. t.-cz. alapján a következő:

A közigazgatási szakban általában véve az elméleti minősítést: 1. az ügyvédi oklevél, vagy 2. az államtudományi vagy jogtudományi tudorság, vagy 3. legalább a jog- és államtudományi nyolcz (katonai szolgálatot teljesítőknél hét) féléves tanfolyamnak bevégezése s az államtudományi államvizsgának letétele adja meg (1883 : I. t.-cz. 3. §.). Ez alól az általános szabály alól a kivétel az, hogy az igazságügy-minisztérium központi szolgálatában fogalmazótól felfelé a bírói hivatalra nézve megállapított jogi képzettség igazolása (tehát a gyakorlati bírói vizsga), segédfogalmazótól és gyakornoktól pedig — minimális elméleti képzettségként — az államtudományi államvizsga helyett a jogtudományi államvizsga követeltetik (1883 : I. t.-cz. 5. §. I. 1. pont). Ugyancsak a jogtudományi államvizsga letétele kívántatik meg a vármegyei és törvényhatósági városi árvaszékek elnökeitől és ülnökeitől (1883 : I. t.-cz. 5. §. VIII. pont); míg a r. t. városok és a gyámhatósági jog gyakorlatával felruházott községek árvaszéki ülnökeire nézve csupán az a régi szabály áll fenn, hogy azok közül legalább egynek jogvégzettnek kell lennie (1877 : XX. t.-cz. 180. §.). A r. t.

városok árvaszékeinek elnöke a polgármester (1887 : XX. t.-cz. 181. §-a), a kinek minősítéseként ismét az államtudományi államvizsga van előírva (1883: I. t.-cz. 5. §. VII. pont).

Nem szólva itt az egyes minisztériumoknak és az alájuk rendelt állami hivataloknak, valamint a törvényhatóságoknak és r. t. városoknak azon közigazgatási tisztviselőiről, a kikre nézve — különleges szakmájukra tekintettel — különleges minősítés. (orvosi, mérnöki, tanári, gazdasz, erdész, bányászai szakképzettség) van előírva: a szorosán vett közigazgatási szakmában jelenleg az államtudományi államvizsga letétele, mint minimális minősítési kellék, elégséges. E szerint miniszteri tanácsos, továbbá alispán, polgármester, főszolgabíró, rendőrkapitány stb. lehet olyan egyén, a kinek elméleti minősültsége államtudományi államvizsgában merül ki. Sőt mivel a m. kir. közigazgatási bíróság ítélőbiráinak felerészére nézve is a közigazgatás fogalmazási szakára megállapított elméleti minősítés van előírva (1896 : XXVI. t.-cz. 5. §.), a Kúriával egyenrangú közigazgatási bíróság ítélőbirája is lehet az, a ki csakis államtudományi államvizsgával, vagyis olyan elméleti képzettséggel rendelkezik, a melynek tárgyai csupán: a politika, magyar közigazgatási jog, magyar pénzügyi jog, egyházjog és a magyar állam statisztikája.

Valóban képtelen az a helyzet, hogy a mikor közigazgatási tisztviselők végzik kizárólag a gyámügyi igazgatást, a községi bíráskodást, és a rendőri büntető bíráskodást, jórészen a bűnügyi előnyomozást is, s a midőn a közigazgatás lépten-nyomon kontencziózus jogi kérdések eldöntésével foglalkozik és így olyan feladatokat is lát el, a melyek a jogi képzettséget feltétlenül megkövetelnék: a mai minősítési törvény és vizsgarendszer a közigazgatási tisztviselőktől még a jogi ismeretek minimális megszerzésének igazolását sem kívánja meg. Minthogy ugyanis az államtudományi államvizsga tárgyai között sem a magánjog és a polgári peres eljárás, sem a büntetőjog és büntető eljárás nem szerepel: az alapvető jogi ismeretek teljes hiányában is lehet valaki rendőri büntető bíró, a közigazgatási életet legmagasabb fokon irányító és vezető központi tisztviselő, vagy legfelső fokon ítélkező közigazgatási bíró.

A mai vizsgálati rend és minősítési törvény szerint a közigazgatási pályára olyan ifjakat bocsátunk, a kik — ha több-kevesebb szerencsével kiállották az államtudományi államvizsgát — ezzel éltök fogytáig megmenekültek a rendszeres tanulás kényszerétől, s a kik akkor, ha a hiányokat pályájuk folyamán önként nem akarják vagy nem tudják kellően pótolni, befutják egész pályájukat a nélkül, hogy a szükséges jogi ismereteket megszerezték volna.

Ezen a régóta érzett hiányon kíván segíteni az a részleges reform, a melyet a közoktatásügyi kormány ez év folyamán kezdeményezett. A harmadik év (hatodik félév) végén leteendő harmadik jogi alapvizsga megkövetelése ugyanis lehetetlenné teszi, hogy a közigazgatási pályára menők ezentúl a legegyszerűbb jogi ismeretek megszerzése nélkül kerülhessenek ki az életbe.

Nem habozom azonban kijelenteni, hogy ezzel a kérdést megoldottnak nem tekintem és a bajok teljes orvoslását csakis a gyökeres reformtól várom. Ez a gyökeres reform meggyőződésem szerint nem abban állana, a mire az 1883. évi minősítési törvény gondolt, a midőn a 3. §-ban egy külön közigazgatási tanfolyam berendezésének szükségét állapította meg. Mert azt hiszem, hogy a külön közigazgatási tanfolyam — a mely mellett egyébként a Benkő által beadott Vélemény is igen figyelemre méltó indokok kíséretében foglal állást — legfeljebb a jövő zenéje. Addig azonban, a míg ez megvalósulhat, a gyökeres megoldást más úton, a mai jogi oktatás keretei között keresem.

A jogi oktatás gyökeres reformja nézetem szerint abban állana, hogy a jelenlegi egyetemi és jogakadémiai tan- és vizsgálati rendszer beható revízió alá vételével és a jelenlegi bifurkáczióinak eltörlésével a közigazgatási és a jogi (bírói, ügyvédi) pályákra lépők elméleti képzettsége egységesen szabályoztassék.

Kétségtelen ugyan, hogy úgy a szorosán vett jogi, mint a közigazgatási doktrínák külön-külön is az ismeretek óriási mennyiségét ölelik fel, s ma már minden foglalkozás, minden pálya, a legalsóbb rendtől kezdve fel a legmagasabb hivatásokig nem a mindenből keveset, de a választott élethivatás különleges ismeretköréből minél többet tudó munkásokat igényel.

Ámde a jogi szakoktatásnak nem az a feladata, hogy kész tudósokat, kész ügyvédeket, bírákat, közigazgatási tisztviselőket termeljen, hanem igenis az, hogy felölelje mindazokat a jogi és államtudományi ismereteket, a melyek rendszerének, alapelveinek, lényegesebb részleteinek megértésére és beraktározására a jogi és közigazgatási élet minden komoly munkásának szüksége lesz.

A főiskola nem közvetlen gyakorlati czélt szolgáló iskola, hanem a magasabb tudományoknak, az elméleti ismeretek megalapozásának színhelye, a mi viszont nem jelenti azt, hogy a tudományos oktatásnak egészen mellőznie kellene a gyakorlati szempontokat.

Ha már most szemlét tartunk jogi szakoktatásunk tárgyai felett: a mai kötelező tantárgyak között alig találunk egyet is olyat, a melynek hallgatása és tanulása akár a közigazgatási, akár a jogi pályára lépőknek merőben felesleges volna.

A közigazgatási tisztviselők számára az összes jogi ismeretek ép oly nélkülözhetetlenek, mint a bíróra, vagy az ügyvédre nézve az államtudományi képzettség.

Meggyőződésem szerint tehát egészen azonos elméleti alapismertetekre van szüksége a bírónak, az ügyvédnek és a közigazgatási tisztviselőnek, s csakis az élethivatások különbözőségéből eredő eltérő gyakorlati ismeretek azok, a melyek tekintetében a három életpálya útjai egymástól elválnak.

A joghallgatók mindenikének — tekintet nélkül a választandó közéleti pályára — ugyanazon jogi és államtudományi tárgyakat kell tehát hallgatnia. Épen erre való tekintettel a tanrendnek fel kell ölelnie a jog- és államtudományok mindenikét. És itt mindkét vélemény álláspontjával megegyezően én is hangsúlyozni vagyok kénytelen, hogy a mai tanrend az államtudományi tárgyak némelyikével mostohan bánik. A közigazgatási jogból két féléven át tartott, de csak egy félévre kötelező heti négy órás, továbbá a közgazdaságtan alkalmazott részéből csak egy féléven át tartott heti öt órás kollégium (megfelelő speciálkollégiumok és praktikumok hiányában) nem biztosíthatja a két rendkívüli horderejű és napról-napra fejlődő tárgyból a kellő kiképzést.

Azonban a kitűzött cél nincsen biztosítva magával a hallgatási kényszerrel, a melynek csak formai jelentősége van a mi viszonyaink között. A szükséges ismeretek tényleges megszerzéséről is megnyugtató meggyőződést kell szerezni. Ez pedig másként, mint a vizsgarendszer szigorításával nem képzelhető.

Ha pedig egységes, komoly kiképzést tartunk szükségesnek: ezt csakis a mostani bifurkáció megszüntetésével, az egységes kötelező vizsgák behozatalával biztosíthatjuk. A joghallgatók összességére nemcsak a jogi alapvizsgákat, de az egységes államvizsgákat is kötelezővé kell tenni.

Elvi és gyakorlati okokból nem érthetek egyet Harrer véleményének a bifurkációra vonatkozó pontjával.

Harrer javaslatának ez a része első pillanatra igen tetszetős és mindenesetre sokkal előnyösebb a mostani áldatlan bifurkációnál. A javaslat azt célozná, hogy mind a két kategória a neki első sorban szükséges tudnivalókat belterjesebben, a másodsorban szükséges ismereteket pedig legalább nagy körvonalalaiban tényleg elsajátítsa. Így egyrészt a közigazgatási tárgyaktól való kiképzésre nagyobb súly lenne fektetve az egyetemi tan- és vizsgarendszerben, másrészt a ma hiányzó jogi képzés minimuma sem maradna el. Azonban az egyetemi elméleti vizsgán nem szabad sem többet, sem kevesebbet kivánni, mint

azt: bir-e a jelölt mindazokkal a jogi és államtudományi elméleti alapismeretekkel, a melyekre szüksége lesz, bármelyikére tér majd a gyakorlatban egymástól szétváló utaknak.

De eltekintve attól, hogy céljaink némileg különbözök, tehát a különböző célokat szolgáló javaslataink sem találkozhatnak: én a Harrer javaslatát gyakorlatilag is nehezen tartom megvalósíthatónak. Igen bajos megvonni az összevont és az össze nem vont hallgatás és vizsgázás közötti helyes demarkációs vonalat, a mely nagyon is az egyéni nézettől, az előadó, illetőleg a kérdező tanár felfogásától függ. Az ilyen bifurkációt nem egészen tudom összeegyeztetni az egyetemi tanítás szabadságával sem. De még ha esetleg tévednék is, az bizonyos, hogy ez a bifurkáció parallel előadásokat, parallel vizsgákat, az előadó és a kérdező tanárok számának szaporítását tenné szükségessé. A szellemi és anyagi erőnek ilyen pazarlására pedig most, az új egyetem vagy egyetemek felállításának küszöbén, nem vélem magunkat eléggé felszerelteknek.

Annál figyelemreméltóbbnak és fokozatosan megvalósíthatónak tartom Harrernek azt a másik javaslatát, a mely az általa kontemplált magasabb közigazgatási tanfolyam szervezésére irányul. Magam is minden tekintetben üdvös eredményeket várnék egy ilyen tanfolyamtól, a mely a közigazgatási gyakorlaton 3—3 évet már eltöltött és gyakorlati közigazgatási vizsgára készülő tisztviselőknek az egyetemi tanulmányokat betetőző és a szakvizsgára való komoly előkészülést mindennél jobban előmozdító kurzusa lenne.

Mindezek után oda konkludálok, hogy úgy a közigazgatási, mint a jogi (bírói, ügyvédi) pályára készülő elméleti képzettsége legyen teljesen azonos, az egyetemeken és jogakadémiákon mindnyájan ugyanazokat a köteles tantárgyakat hallgassák, ugyanazokat a kötelező vizsgálatokat tegyék.

A tanrend revíziójánál különösen két szempontra kellene gondot fordítani. Az egyik az, hogy a köteles tárgyak kerete a közigazgatási jog, az alkalmazott közgazdaságtan és társadalomtudományi alapismeretek intenzívebb tanításával tágíttassék. A másik az, hogy a joghallgatók úgy a jogi, mint a közigazgatási tárgyak körében a gyakorlatokban (praktikum, konverzatorium, szeminárium, exegetikum) részvételre oly módon köteleztessenek, hogy a gyakorlatokban való sikeres részvétel a végbizonyítvány kiadásának egyik feltétele legyen.

A mi pedig az elméleti egységes vizsgarendszert illeti, álláspon-
tom a következő:

Az első két évben (négyfélévben) hallgatók történelmi és elmé-

leti tárgyakból egy vagy két (inkább két) alapvizsga lenne teendő; kizárólag egyetemi tanárok előtt.

Az egységes államvizsga, mely az összes tételes jogi és az államtudományi tárgyakat felölelné, legezlszerűbben a két tárgycsoport-hoz képest két külön vizsgálatra, és pedig mind a két vizsga írásbeli és szóbeli vizsgálatokra osztatnék; a melyeket külön e célra szervezett állami vizsgáló bizottságok előtt kellene letenni és pedig az egyiket a hatodik, a másikat a nyolczadik (katonai szolgálatot teljesítőknél a hétédik) félév végén.

Ez a két önálló, de mégis összefüggő egyetemes államvizsga alkotná minden jogi és közigazgatási pálya elméleti minősítését. Ennek sikeres letétele után kezdődnék a közigazgatási tisztviselői, a bírói és az ügyvédi hároméves gyakorlat, a melynek végeztével kellene kinek-kinek a maga gyakorlati szakvizsgáját letennie.

Úgy a jogi, mint az államtudományi doktorátus elveszitené mostani minősítő jellegét s visszaadtnék tulajdonképeni rendeltetésének; vagyis kizárólag tudományos grádussá válnék.

És bár szorosan véve nem tartozik tárgyamhoz, szabadjon kifejezést adni annak a nézetemnek, hogy a midőn a közigazgatási tisztviselőnek ugyanolyan elméleti minősítést követelek, mint az ügyvédnek, az előbbi érdekében nem kívánom leszállítani az utóbbi elméleti képzettségének mostani magasabb színvonalát, hanem épen az utóbbi színvonalára kívánom felemelni az előbbit.

Újra fel kellene tehát venni az elejtett fonalat, és közel egy évtized meddő tervezései után ismét napirendre kellene tűzni a Csáky-Wlassics-Berzeviczy közoktatásügyi minisztereknek erre vonatkozó, egymással lényegben megegyező reformtervezeteit.

*

Már előadásom bevezető részében reámutattam arra, hogy a közigazgatási tisztviselők gyakorlati képzettsége általában véve még kevésbé üti meg a kívánt mértéket, mint azok elméleti képzettsége.

A minimális elméleti minősítést úgy a hogy, mégis csak biztosítja a minősítési törvénynek (1883. I. t.-cz. 3. és 5. §-ának) végrehajtva lévő rendelkezése, illetőleg az a jogi tan- és vizsgarendszer, a melynek legkirívóbb fogyatkozásán segíteni fog a remélhetőleg nem sokára életbelépő részleges reform.

Ellenben a gyakorlati képzettség rendszeres megszerzésének biztosításáról és a megszerzés beigazolásáról — egyes különleges szakmáktól (a pénzügyi, a statisztikai, a tiszti orvosi, a levéltári, a postai,

a községjegyzői szolgálati ágaktól) eltekintve — egyáltalán nem történt idáig gondoskodás, illetőleg a mennyiben a minősítési törvény erről némileg gondoskodni kívánt is, rendelkezése mindmáig végrehajthatlanul maradt.

A gyakorlati ismeretszerzés szempontjából még valamivel jobb a külső (vármegyei, városi) tisztviselők helyzete, mint a központi (miniszteriális) tisztviselőké. A külső szolgálat, az élet közvetlensége és sokoldalúsága a tisztviselőket mégis legalább a legszükségesebb gyakorlati ismeretek birtokába juttatja; míg a szolgálatot mindjárt a központban kezdő és ott folytató tisztviselő, teljesen elszigetelve a vidéki élettől, némileg képzeleti világban mozog, s a való életet még a legkiválóbb központi tisztviselő sem látja mindig hiven.

A központi és a külső szolgálat szerves összeköttetésének hiánya itt is, ott is lépten-nyomon érezteti hátrányos hatását.

A minősítési törvénynek a gyakorlati képzettségről szóló rendelkezései (23—30. és 32. §-ok) nem érintik azt a kérdést, hogy a rendszeres gyakorlati szakképzettség megszerzése miként biztosíttassék, vagy legalább is miként mozdíttassék elő?

Az 1883: I. t.-cz. 23. §-a szerint az ott felsorolt, vagyis az önálló, intéző hatalmi körrel felruházott főbb hivatali állásokra csak oly egyének alkalmazhatók, a kik az elméleti minősítésen kívül bizonyos gyakorlati képzettség birtokában is vannak; a mely gyakorlati képzettséget külön gyakorlati közigazgatási vizsga letételével kell beigazolni.

A törvény azonban nemcsak elvileg mondotta ki a közigazgatási gyakorlati vizsga szervezését, de nagyjában megjelölte a szervezés irányát s alapelveit is és úgy az ideiglenes, mint a végleges szervezést határidőkhöz kötötte.

A törvényben ekként körülírt közigazgatási gyakorlati vizsga életbeléptetésére az előző kormányok részéről több ízben történt kísérlet. Ezek a kísérletek azonban mindezideig hajótörést szenvedtek és pedig főleg a miatt, mert a törvény 24. §-ának értelmezése, vagyis egyfelől a közigazgatás minden ágára minősítő általános, másfelől a közigazgatásnak csupán egyik vagy másik ágazatára minősítő különös vizsgák berendezése, valamint a vizsgatárgyak megjelölése tekintetében egyetértő megállapodásra jutni nem sikerült.

Az 1883. I. t.-czikknek — előadásom során többször idézett — 24. §-a ugyanis a következő, igen különböző értelmezésekre alapul szolgált rendelkezést tartalmazza:

«A vizsga úgy rendezendő be, hogy az arra jelentkező által a gyakorlati képzettség minősítése a közigazgatás valamennyi ágára,

vagy csupán a közigazgatásnak általa választott egyik, vagy másik ágazatára nézve legyen megszerezhető.»

A köztisztviselők minősítéséről szóló törvény miniszteri javaslatának úgy képviselőházi bizottsági, mint plenáris ülésben történt tárgyalása alkalmával behatóan vitatták meg annak idején azt a kérdést, hogy vajjon a gyakorlati közigazgatási vizsga a közigazgatás egész körét felölelő egységes vizsgaként szerveztessék-e, vagy pedig tekintettel a közigazgatás különböző ágazataira, szakvizsgákra osztassék.

A törvényben aztán elvileg kimondották úgy az általános, mint a speciális vizsgák felállítását, a nélkül, hogy a törvényhozás a speciális vizsgák száma és tárgyai tekintetében bárminemű közelebbi utbaigazítással megkötötte volna a kormány kezét. És éppen ez vezetett oda, hogy a törvény ide vonatkozó rendelkezése mindeztideig nincs végrehajtva.

Értelmezték a törvény eme rendelkezését úgy, hogy a kormánynak kötelessége egy általános (a közigazgatási szolgálat valamennyi ágára minősítő) vizsgát és annyi speciális gyakorlati vizsgát berendezni, a hány minisztérium van; értelmezték úgy, hogy a kormány szabad kézzel rendelkezik a tekintetben, hogy az általános vizsgán kívül hány speciális vizsgát rendezzen be, tehát joga van például csupán két különleges vizsgát, úgymint *a)* belügyit, *b)* pénzügyit állítani fel. Szóba került az is, hogy 3 különleges szakvizsga legyen, ú. m. *a)* belügyi, *b)* pénzügyi, *c)* posta- és távirdai gyakorlati szakvizsga (úgy, amint ezt most a Benkó-féle Vélemény is javaslatba hozza.)

Egy dolog kétségtelen, az t. i., hogy az idézett 24. §. tényleg nem csupán általános vizsgát, hanem speciális vizsgákat is kontemplált és választást, könnyebbséget kívánt nyújtani mindazoknak, a kik a közigazgatásnak csupán egyik ágazatára kívánnak minősítést szerezni.

Nézetem szerint azonban a törvénybe lefektetett ez az elvi kijelentés helytelen, mert csupán az egységes általános közigazgatási gyakorlati vizsga az, a mely rendeltetésének és a kitűzött czélnak megfelel. És ha a közigazgatási szakvizsgának szervezése mostanig függőben maradt, ennyi idő multán legalább nem félmunkát kellene végezni, hanem a törvény megfelelő módosításával egész lépést kellene tennünk a helyes czél felé.

Álláspontom indokai a következők:

A közigazgatás különböző ágai között a szerves összefüggés kétségtelen. Ma ez az összefüggés igen laza, a harmónia pedig — sajnos — gyakran teljesen hiányzik. Ezt az összefüggést még lazábbá

tenni nem szabad, hacsak az egyes közigazgatási ágazatok rendelkezései között az összhang teljes felbomlásának veszedelmét szándékosan felidézni nem akarjuk. Már pedig a ressortvizsgák, különösen a miniszteri tárczák szerint tagolt ressort-vizsgák felállításával még inkább elszigetelnők egymástól az egyes közigazgatási ágazatokat, a melyek legfeljebb papíron vannak egymástól mereven elkülönítve. Annak a magasabb állású tisztviselőnek tehát, a ki a közigazgatási szervezetben önálló, vagyis intéző hatalmi körrel van felruházva, a kitől a közigazgatásnak nem csupán sablonszerű intézését, de fejlesztését is méltán megkövetelhetjük: a közigazgatás egész területét, az államélet egész működését, vagyis a szervezetet és a hatásköröket épügy, mint a közigazgatás irányító alapelveit ismernie kell, bármily ressortban működjék is.

Hogy a köztisztviselő önálló munkakörre képes-e: ennek bizonyosságául csakis egy olyan egységes általános szakvizsga szolgálhat, a melynek sikeres letételével az összes tételes közigazgatási szabályok alapelveinek ismerete beigazolható. Azonban nemcsak az elméleti alapképzettségnek, de a gyakorlati ismeretkörnek is minden imperiumot gyakorló tisztviselőnél általánosnak és egységesnek kell lennie.

Éppen azoknál a magasabb közigazgatási tisztviselőknél, akiktől az 1883: I. t. cz. 23. §-a az elméleti képzettségen kívül gyakorlati minősítést is kíván, a közigazgatás különböző ágai összetartozandóságának érzetét mindenképen fokozni kell, nem pedig mesterségesen csökkenti. Minél magasabb állást tölt be a tisztviselő, minél szélesebb körű rendelkezési hatalma van, annál kevésbbé elégséges neki az egyoldalú szakismeret.

A miniszteriális ügyágak szerint berendezendő ressortvizsgáktól nem lehet várni a látókör tágítását, az egyoldalúság csökkentését, a nagyobb koncepcziókra való bátorság és képesség kifejlesztését. Az ilyen vizsgák nélkülöznék mindazokat az előnyöket, amelyek az általános vizsgával együtt járnak.

A ressortvizsgák mesterséges válaszfalakat vonnának a választott municipialis és a kinevezett miniszteriális tisztviselők között, sőt még az utóbbiak között is az egyes ressortok szerint. Annyi elkülönített státus támadna, ahány speciális vizsga van; míg az egységes vizsga összekötő kapcsot alkot a különböző hatóságok és közigazgatási ágak között, áthatva a különböző szakmákban működő tisztviselőket attól az egységes tudattól, hogy ők egy ugyanazon test tagjai, egy u. a. állami működés végzői.

Az egységes vizsga nemcsak a közigazgatásnak, de maguknak a köztisztviselőknél is szükséges, mert ez teszi lehetővé azt,

hogy minden egyén a maga helyén, képességeihez, hajlamaihoz, érde-
meihez képest legyen alkalmazható. Az elkülönített szakvizsgák az
egyik szakmából a másikba átlépést nagyon megnehezítik, s elzárják
a tisztviselőt a másutt jobban boldogulhatástól, az alkalmazó ható-
ságot pedig attól, hogy az erőket a közszolgálat érdekében a maguk
megfelelő helyén értékesíthesse.

Ha az általános vizsgán kívül részleges szakvizsgákat is rend-
szeresítenénk, ez azt a visszásságot hozná létre, hogy a külső (közép-
fokú hatóságoknál szolgáló) tisztviselők minősítése magasabb volna,
mint a központi (a minisztériumokban szolgáló) tisztviselőké. Minthogy
ugyanis a törvényhatósági tisztviselők (pl. váz valispán vagy főszolga-
bíró) kezében a közigazgatás minden szála összefut, s minthogy ezek
jóformán minden kormányzati ágnak közös közegei: tőlük minden
körülmények közt az általános vizsgának letétele, a közigazgatás min-
den ágára vonatkozó tételes törvények és szabályok ismerete lenne
megkövetelendő; míg a minisztériumi tisztviselők — ha egyszer res-
sortok szerint tagolt szakvizsgák is tehetőek — többnyire csak az
illető ressortra képesítő speciális szakvizsgát tennék le, s így kisebb
minősítéssel bírnának, mint azok a középfokú hatósági tisztviselők,
a kiknek ténykedését ők vizsgálják felül. Továbbá el volnának zárva
a központi tisztviselők attól, hogy a külső szolgálatban is alkalmaz-
hatók legyenek; vagyis jövőre még inkább kizárva, vagy legalább is
megnehezítve lenne az, hogy a központi és külhatóságok között any-
nyira szükséges egészséges csereviszony létre jöhessen.

A speciális vizsgák pártolóinak legfőbb érve az szokott lenni az
általános vizsga ellen, hogy az utóbbinak tárgyai oly nagy halmazt
alkotnak, hogy a jelöltek nagy része a vizsgát vagy nem veszi komolyan
és így az felületessé válik, vagy pedig az elméleti vizsga másod-
dik kiadása lesz.

Az általános közigazgatási vizsga ellenzői feledik, hogy az ügy-
védi és bírói vizsgálatok sem elméleti, hanem igenis gyakorlati vizs-
gálatok, s ezek tárgyát mégis nem a jognak egyik vagy másik ága,
hanem a tételész jogi és közigazgatási ismeretek összessége alkotja.

Ha most már az ügyvédtől vagy bírótól az ismeretek ily halmazát
meg lehet követelni és ha e nehéz vizsga letételére a jelöltek képesek:
nem látom át, hogy minden magasabb közigazgatási tisztviselőtől miért
ne lehetne megkívánni a kevesebbet, t. i. különösen a közjogi és
közigazgatási törvények és rendeletek ismeretét, ami az ügyvédi és
bírói vizsgának csak egyik része. És ha az ügyvédi és bírói vizsga a
nagy tárgyhalmaz mellett sem vesztí el gyakorlati jellegét, nincs
komoly ok attól tartani, hogy az egységes közigazgatási gyakorlati

vizsga — a kisebb tárgyhalmaz mellett — az elméleti vizsgának egy-szerű második kiadása lesz.

Sőt — nézetem szerint — még attól a lehetőségtől sem kell nagyon megijednünk, hogy az egységes gyakorlati vizsga némileg elméleti jellegűvé válhatik. Az én szemeim előtt lényegileg egy olyan egyetemes közigazgatási szakvizsga képe lebeg, a mely a gyakorlati irány dominálása mellett nem nélkülözi egészen az elméleti jelleget.

A jogi főiskolai tanulmányok ugyanis alig haladhatják meg a jogi élet elméleti alapelveinek ismeretkörét, tehát a rendszeres tanulmányok szüksége nem szűnik meg a legjobb sikerrel letett elméleti vizsgák után sem. A közszolgálatba lépő jogvégzett ifjú, bármennyi gyakorlati ismeretet igyekezzék is elsajátítani közszolgálati folyamán, nem válhatik jó tisztviselővé elméleti tanulmányainak felújítása és folytonos kiegészítése nélkül. A gyakorlati ismeretek magukban véve, ha ezekkel megfelelő elméleti tudás nem jár karöltve, jóval csekélyebb értékűek — még gyakorlati szempontból véve is — mint az alapos és kimerítő elméleti ismeretek. A csupán gyakorlati ismeretekre és ügyeskedésre támaszkodó egyén lépten-nyomon fennakad. Másfelől annak, aki nem csupán gyakorlati ismeretekkel, de egyuttal biztos elméleti tudással is fel van fegyverezve, a törvény- vagy joghasonlóságra, szükség esetén az általános jogelvekre való támaszkodás a legtöbb esetben kezébe adja a kulcsot még a legbonyolultabb, a leg-ritkább kérdések helyes megoldására is.

Ebből az következik, hogy a gyakorlati vizsga célja nem merülhet ki csupán annak kutatásában, hogy a jelölt a szükséges gyakorlati ismeretekkel, gyakorlati érzékkel rendelkezik-e? A gyakorlati vizsgának — bizonyos mértékig — az elméleti ismeretek mértékét is kell kutatnia.

A gyakorlati vizsgának tehát tulajdonképen kettős célja van, t. i. egyrészt az elméleti ismeretek helyességének a megbirálása, másrészt pedig és különösen annak a képességnek a megvizsgálása, a mely az elméleti ismereteknek a gyakorlati téren való helyes érvényesítéséhez szükséges.

Természetesen az általános közigazgatási vizsga közelebbi céljaként (épügy, mint az ügyvédi vagy birói vizsgánál) nem az egyes tárgyak körében aprólékosáig menő tájékozottságot, nem az összes törvényszakaszok és rendeleti intézkedések részletes ismeretét, szóval nem az emlékező tehetség tűzpróbáját kell kitűznünk, hanem a mit főként elsajátítani lehet és kell: a közjog és közigazgatási jog rendszerének, az intézmények alapelveinek, azok összefüggésének és egymásra hatásának ismerete és a törvények s a szabályrendeletek alkalmazására való képesség.

A részleges vizsgák pártolói különben egy körülményt nem méltatnak kellő figyelemre akkor, amidőn úgy vélekednek, hogy mivel a törvényben előírt két év alatt valamennyi szolgálati ágban egyetlen tisztviselő sem foglalkozhatik, az általános gyakorlati vizsgán nagyobbára nem a gyakorlatról, hanem csupán elméletileg megszerzett ismereteiről számolhatna be a jelölt. Ily felfogás mellett egyáltalán hiányoznék még a speciális vizsgák lehetőségének is a komoly alapja. Azt ugyanis nem kívánja a törvény, hogy a gyakorlatot okvetlenül abban a szakmában kell tölteni, amelyből az illető vizsgát tenni kíván. Megeshetnék tehát az 1883. I. t.-cz. rendelkezéseihez képest az, hogy az a jelölt, a ki egy évet bíróságnál, egy évet például a honvédelmi minisztériumnál szolgált, a belügyi speciális vizsga letételére jelentkezik. Vajjon mikép szerezte meg ez a jelölt a speciális vizsgák pártolói által mellőzhetetlennek vélt speciális gyakorlati ismereteket? Sőt még ha az illető mind a két esztendő-t annál a központi hatóságnál töltötte is, a melynek ügyköréből vizsgázni kíván: ez a két év nem elegendő arra, hogy az egész szakmával gyakorlatilag behatóan megismerkedhessenek, hanem az ismeretek nagy részét ez esetben is csak önszorgalom és tanulmány útján kell megszereznie.

Ha a gyakorlati vizsga céljaként a végletekig menő specializálást, t. i. egy-egy különleges ügykör legapróbb részletekig terjedő ismeretéről való meggyőződés-szerzést tűznők ki: akkor ennek előfeltételeként kizárólag az illető szakmában töltött nem pár évi, de legalább 10 évi gyakorlatot kellene megkívánni. Sőt még ha ilyenmű vizsgára komoly szükség volna is, akkor sem lenne nélkülözhető az általános gyakorlati vizsga, mint a különleges vizsgák természetes és nélkülözhetetlen előfeltétele; mert bármelyik speciális közigazgatási szakág vezető állásánál a különleges szaktudás csakis a közigazgatás egész rendszerének ismerete alapján érvényesülhet helyes irányban. Viszont már az általános és rendszeres ismeretek birtokában aránylag kevés nehézséggel jár a különleges szakismeretek megszerzése, a mit az illető szakmával való élethivatásszerű foglalkozás napról-napra mindjobban biztosít.

Az mindenesetre kétségtelen, hogy ressortvizsgák letétele könnyebb. Ámde a közigazgatási szolgálat szempontjából a szétdarabolt vizsgák egyáltalán nem előnyösek és a ressortok szerint elkülönített vizsgákra külföldön sincs példa.

A midőn tehát nálunk még a jelenleg különálló ügyvédi és bírói vizsgálatoknak egységesítése is már többször komolyan szóba került — a mely két vizsga között egyébként is alig van más lényeges különbség, mint hogy az ügyvédi vizsga lehetőségének előfelté-

tele a jogtudorság, míg a birói vizsgának nem az, — valóban kirívó ellenmondás lenne, ha a közigazgatási vizsga szervezésekor eldarabolásra szánnók magunkat.

Évtizedek óta állandó megingathatatlan meggyőződésem, hogy csakis az egységes általános közigazgatási szakvizsgának van létjogosultsága, hogy közigazgatásunk színvonalának kellő magaslatra emelését csak ettől várhatjuk, hogy ennek szervezésével lehetetlen követelményt nem állítunk fel a jelöltekkel szemben és végül, hogy ezzel nem veszélyeztetjük az egyes közigazgatási ágak speciális szakszerűségének igazi érdekeit sem.

A kivételt legfeljebb és egyedül a pénzügyi szakmával szemben tartom indokoltnak.

A pénzügyigazgatási ág ugyanis a maga különleges feladatkörénél fogva nálunk is épp úgy, mint a külföldön, annyira önállóvá fejlődött, anyaga oly nagy terjedelmű, hogy ma már nem annyira az általános közigazgatási jognak egyszerű alkatrészeként, mint inkább — ennek mintegy koordinálva — különálló tudományként jelentkezik.

A midőn tehát a pénzügyi jog elméletileg is különvált az általános közigazgatástól, és a midőn a magyar pénzügyi igazgatás részben külön szervezettel is rendelkezik: alig térhetünk ki az elől, hogy a már különben is meglévő (tisztvi vizsga jellegű) pénzügyi vizsgának fenntartása, illetőleg fejlesztése mellett bifurkációhoz nyúlunk, vagyis az általános közigazgatási vizsga mellett a külön-pénzügyigazgatási szakvizsgát is felállítsuk.

Önként értetődik azonban, hogy a kétféle közigazgatási szakvizsga között bizonyos összeköttetésnek és összhangnak kell lennie. Így a pénzügyi szakvizsga tárgyai közül nem szabad sem a magyar közjognak, sem az általános közigazgatási jognak hiányoznia.

Mindamellett kétségtelen, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsga bifurkációjának, vagyis külön a pénzügyi közigazgatási vizsga szervezésének az a hátránya van, hogy megnehezíti az egyik szakból a másikba való átléphetést, ezt tehát úgy a tisztviselők egyéni érdekében, mint közszolgálati szempontból lehetővé kell tenni.

Erre két módzat kínálkozik.

Egyik az lenne, hogy arra nézve, a ki az egyik (általános vagy pénzügyi) szakvizsgát már letette, megkönnyítenők a másik vizsga letételését akként, hogy őket egyes tárgyakkól az újabb vizsgázás alól felmentenők.

A másik megoldás pedig az lenne, hogy az, a ki az egyik vizsgát sikeresen (vagy éppen kitüntetéssel) lettte, az illető szakmában

magasabb állásban bizonyos ideig (3—5 évig) teljesített kifogástalan működése után minden újabb vizsgázás nélkül minősítve lenne a másik szolgálati ágra is.

A magam részéről inkább ezzel a második megoldási móddal rokonszenvezek.

Messzire vezetne, és talán nem is tartozik ide a közigazgatási szakvizsgák miként berendezésének (tárgyainak, szervezetének) részletes tárgyalása és megvitatása. Így csak nagy körvonalakban jelzem ide vonatkozó álláspontomat.

Az általános közigazgatási szakvizsga tárgyai lennének:

1. a magyar közjog és a magyar közigazgatási jog a maga egészében;
2. A pénzügyi jognak, valamint az anyagi és alaki magán- és büntetőjognak az általános közigazgatási szolgálat szempontjából lényeges részei.

A pénzügyi közigazgatási szakvizsga tárgyai:

1. a magyar közjog és a pénzügyi jog a maga egészében;
2. a közigazgatási jognak, valamint az anyagi és alaki magán- és büntetőjognak a pénzügyi szolgálat szempontjából lényeges részei.

Mindkét szakvizsga gyakorlati irányban, de az elméleti alapok kellő figyelembevételével rendeztetnék be, azoknak a szempontoknak megfelelően, a melyeket fentebb bővebben kifejtettem.

Mindkét szakvizsga írásbeli és szóbeli legyen. Nagy súlyt fektetnék az írásbeli dolgozatokra, mert bármilyen kívánatos is a szabatos előadási képesség, a közigazgatási tisztviselők feladatkörének túlnyomó része mégis főleg írásbeli munkából áll, tehát a tisztviselőnek első sorban nem jó szónoknak, de jó munkásnak kell lennie, a ki képes legyen gondolatait szabatosan és világosan kifejezni. Megfontolandónak tartom, hogy a vizsgálatok alkalmával nyilvánosan készitendő rövid közigazgatási dolgozatokon kívül ne követeljünk-e még egy otthon, az előzetes gyakorlat közben készitendő nagyobb írásbeli munkálatot is (úgy, a mint ez Poroszországban történik), a mely dolgozat a jelölt általános szakműveltségének, tájékozottságának, forrástanulmányainak, ítélőképességének, hivatottságának hű tükré lenne, és a mely dolgozat egészének és részleteinek átértéséről és a vizsgázó egyéntől való származásáról a szóbeli vizsgán lehetne meggyőződést szerezni.

A közigazgatási szakvizsgákon, mint elméleti alapon felépült gyakorlati vizsgákon, cenzorokul kizárólag gyakorlati szakembereket kellene alkalmazni, még pedig nemcsak a minisztériumok és a törvényhatóságok főtisztviselői és a közigazgatási bíróság ítélő-

birái sorából; hanem azon kiváló egyének közül is, a kiknek működése, hivatásuknál fogva, a gyakorlati közigazgatás körére is kiterjed.

A közigazgatási szakvizsgák szervezését az egész minisztériumra kellene bízni akként, hogy az általános szakvizsga ügyeinek (a minisztérium által megállapított ügyrend keretei között való) intézése a belügyminiszter, a pénzügyi szakvizsga ügyeinek intézése pedig a pénzügyminiszter hatáskörébe tartoznék. Annak, a mit Benkó Albert Véleménye javasol, hogy t. i. a törvényhatósági és a községi szolgálatra nézve a gyakorlati vizsga a m. kir. közigazgatási bíróságnál szervezendő vizsgálati bizottságra bizassék, sem elvi, sem gyakorlati szempontból nem látom kellő indokát; ellenkezőleg — szerintem — minden ok a mellett szól, hogy a közigazgatási szakvizsgálat szervezésének közigazgatási természetű feladata ép úgy a minisztériumra (illetőleg az első sorban érdekelt belügyminiszterre és a pénzügyminiszterre) ruháztassék, a mint az ügyvédi és a birói vizsga ügyeinek intézését is nem a Kúria, hanem az igazságügyminiszter látja el. A közigazgatási szakvizsgálatok bizottságaiban igenis méltán helye van a közigazgatási bíróság tagjainak; de semmi elfogadható indoka nem lenne annak a bizalmatlanságnak, hogy a vizsgarendszert nem a minisztériummal, hanem a közigazgatási bírósággal hozzuk szerves összeköttetésbe.

Benkó e javaslatnál különben önmagával is némi ellentétbe került, mert az általa javasolt rendelkezés egyedüli célja csakis a kormánytól való függetlenítés lehetne, holott Véleményében maga is szükségesnek jelzi, hogy a vizsgákra a kormánynak beleszólása biztosíttassék.

Fontos kérdés az is, hogy a közigazgatási szakvizsgák letétele mely tisztviselőktől kívántassék meg, illetőleg melyek legyenek azok a legalsó és legfelső fokú állások, a melyek betöltésénél a gyakorlati képzettség kimutatása is minősítési kellék legyen. E tekintetben részint lejjebb kellene szállani, részint magasabbra kellene emelkedni annál a fokozatnál, a melyet az 1883: I. t. cz. 23. §-a kontemplált ebben a vonatkozásban. A közigazgatási szakvizsgát állami tisztviselőknél úgy a központi, mint a külső szolgálatban már a VIII-ik fizetési osztálytól (segédtitkári stb. állástól) kezdve felfelé, az önkormányzati szolgálatban pedig a főszolgabirótól, a vármegyei és városi I. aljegyzőtől és árvaszéki ülnököktől, városi tanácsnöktől, rendőrkapitánytól kezdve felfelé, vagyis úgy a szoros értelemben vett közigazgatási, mint a rendészeti és a gyámügyi szolgálatban működő magasabb közigazgatási tisztviselőktől megkívánandónak tartom. Ennek a követelménynek természetes folyománya lenne az is,

hogy némely olyan tisztviselői állásra nézve, a melyre ma elméleti (államtudományi vagy jogi) minősítés nincs előírva (például úgy a törvényhatósági, mint a r. t. városokban a jogi és közigazgatási szakosztályok élén álló tanácsnokok, továbbá r. t. városokban a rendőrkapitány és az árvaszéki ülnökök állásaira) a minősítési törvény 3. és 5. §-ainak megfelelő módosítása mellett — a jogi elméleti minősítés megállapíttassék, minthogy az általam kontemplált közigazgatási szakvizsgák sikeres letétele csakis azoktól várható, a kik az alapfeltételül mellözhetetlen jogi elméleti ismeretek birtokában vannak.

Viszont az állami szolgálatban felfelé is ki kellene terjeszteni a minősítés követelményét akként, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsga letétele s ennek előfeltételeként a jogi elméleti minősítés a közigazgatási államtitkároktól is megköveteltessék, mert nézetem szerint az adminisztratív államtitkár — mint legmagasabb állású valóságos közigazgatási tisztviselő, a kinek állása rendszerint nem függ a politikai változásoktól, s a kinek földadata éppen a szakszerűségnek és az állandóságnak biztosítása az illető közigazgatási szakma legfelsőbb fokú intézésében — ép olyan szempont alá esik, mint az egyes ügyágak élén álló osztályfőnök vagy miniszteri tanácsos.

Elvi álláspontom természetes folyományaképp a gyakorlati közigazgatási szakvizsga az egész vonalon csakis azoktól kívántatnék meg, a kiknek állása a törvény szerint államtudományi vagy jogi elméleti minősítéshez van kötve.

A külön szakképzettséget kívánó (mérnöki, orvosi, stb.) állásoknál úgy a központban, mint a külső szolgálatban a mostani törvényes minősítés maradna meg. Legfeljebb arról lehetne szó, hogy valamint a tisztí orvosokra nézve — az 1883 : I. t.-cz. 9. §-a értelmében — a külön tisztí orvosi vizsga már az 1893. év óta szervezve van (80,099/1893. B. M. sz. szabályrendelet), a közigazgatási szolgálatban működő műszaki tisztviselőkre nézve is megfelelő, de csak tisztí vizsga jellegével bíró közigazgatási vizsga rendeztessék be. Egy ilyen vizsgának szervezése aztán lehetővé tenné, hogy a műegyetemi képesítéssel és közigazgatási gyakorlati ismeretekkel is rendelkező egyének a szorosán vett műszaki jellegű igazgatási körben bizonyos mértékű intézkedési joggal felruháztassanak, sőt, hogy eddigi szerepük a közigazgatás egyes ágaiban megfelelően ki is terjesztessék.

Megjegyzem e helyütt, hogy a technikai szolgálattal, a műszaki és a közigazgatási szolgálat kapcsolatával, bármily jelentős kérdés legyen is ez, és egyénileg bármennyire méltányoljam is a műszaki ismereteknek, a technikai szaktudásnak a közigazgatási szolgálatban,

különösen a városi igazgatásban napról-napra növekedő fontosságát, előadói előterjesztésem keretében nem kívánok részletesebben foglalkozni. Mellőzöm ezt abból az egyszerű okból, mert előadásom tulajdonképi tárgya az általános közigazgatási szolgálatnak s a szoros értelemben vett közigazgatási tisztviselői szakképzettségnek a tárgyalása.

De mellőznöm kellett a «technikus vagy jogász» jelszó alatt újabban külföldön is, nálunk is folyó küzdelem kérdésével való részletes foglalkozást azért is, mert elvi álláspontom, mely az egységes jogi elméleti és az egységes gyakorlati közigazgatási szakképzettség tételében csúcsosodik ki, a technikusoknak az egységes gyakorlati vizsgára való bocsátását és a technikusok előtt a közigazgatási szolgálat egészének megnyitását úgyis a limine kizárja.

A közigazgatási szakvizsgákkal kapcsolatosan egyik legfontosabb kérdés az előzetes gyakorlatnak, a szakvizsgák eredményes letehetésére való kiképzésnek kérdése. Hiába írjuk elő a szakvizsgákat, hiába alkotjuk meg a legjobb szervezési szabályzatot: csak féleredményre számíthatunk, ha egyuttal nem gondoskodunk arról is, hogy a szakvizsgálatra való komoly és rendszeres előkészületet biztosítsuk.

Elsőben is az 1883: I. t.-cz. 27. §-ában előírt gyakorlat nagyon rövid időtartamú. Legalább három évi előzetes gyakorlatot meg kell követelnünk ép úgy, mint ez az ügyvédi vagy a bírói vizsgának kötelező előfeltétele.

Az is felette kívánatos lenne, hogy a jelölt minél tágabb körű gyakorlat kimutatására utasíttassék, hogy a közigazgatás mindenik ágazatába (úgy a községi és a törvényhatósági, mint az állami szolgálatba is) közvetlen bepillantást és az egész területen megfelelő gyakorlati ismereteket szerzett legyen. Az lenne az eszményi állapot, ha vármegyei tisztviselői állást csak az foglalhatna el, a ki a községi életet is közvetlen tapasztalatból alaposan ismeri, minisztériumi szolgálatba pedig csak az léphetne, a ki megfelelő (a községi közigazgatás közvetlen megismerésére is alkalmat adó) törvényhatósági praxissal rendelkezik. Ettől még természetesen távol vagyunk, ezt a célt csak a gyökeres közigazgatási szervezeti reformok keresztülvitele esetén érhetjük el.

De addig is megoldásra várna két feladat:

Az egyik feladat az lenne, hogy a kezdő közigazgatási tisztviselőknek a hivatalban való szakszerű kiképzéséről a lehetőség határai között gondoskodás történjék akként, a mint ez Poroszországban teljes mértékben megtörténik, vagy legalább olyanformán, a mint ez a bírósági gyakornokok és jegyzők gyakorlati kiképzésénél nálunk is meg van honosítva (4192/1891. I. M. sz.).

A másik feladat pedig az volna, hogy közigazgatási tisztviselőink továbbképzését épügy rendszeresítsük, a mint ez Bécsben, Berlinben és Kölnben társadalmi úton, e célra alakult egyesületek közreműködésével* a közsolgálatban működők ismeretési színvonalának emelése érdekében már olyan komoly alakban megvalósítva van.

Csak örömmel fogadhatjuk a közoktatásügyi kormányzat ide vonatkozó kezdeményezését. Abban a rövid időtartamú (11 napos) továbbképző kurzusban, a mely épen a közeli napokban Budapesten aránylag igen szép eredménnyel rendeztetett, némi magvát látom annak a rendszeres továbbképzésnek, a melyre nálunk is olyan nagy szükség van, még nagyobb, mint a Németbirodalomban, vagy Ausztriában.

Ha ez az üdvös kezdeményezés megfelelő folytatást nyer; ha nálunk is kifejlődik a továbbképző (hetekig, hónapokig tartó) kurzusok intézménye; ha majd az ilyen szakszerűen tagolt rendszeres kurzusok hallgatása és sikeres végzése a közigazgatási szakvizsgákra jelentkezés előfeltétele lesz; és ha majd akár a továbbképző tanfolyamok melegágyából kifejlődik, akár ettől függetlenül is életre kél az a külön közigazgatási tanfolyam, a melyet csak a megfelelő közigazgatási gyakorlat megszerzése után, de ekkor aztán annál eredményesebben lehet végezni: akkor a gyakorlati képzettség követelményét nemcsak papíron írtuk elő, hanem annak tényleges megszerzését is biztosítottuk és akkor a szakvizsgákon jóval magasabb mértékkel mérhetünk.

De addig is, a míg idővel az összes előfeltételeket biztosíthatjuk, nagy szolgálatot teszünk a közérdeknek, jelentősen emeljük köztisztviselőink szellemi színvonalát, ha mielőbb szervezzük a már 1883-ban előírt gyakorlati vizsgát. Lehetetlen, hogy ebből is számottevő hasznunk ne legyen. Már magában véve az a körülmény, hogy a kezdő tisztviselőktől három évi — lehetőleg belterjes — gyakorlat után szakvizsgát követelünk; hogy őket rendszeres tanulásra, gondolkodásra, önképzésre kényszerítjük, közigazgatásunkra mindenesetre csak kedvező hatással lehet.

Részletesen kifejtett indokaim alapján az alábbiakban foglalom össze — a két Véleményben előterjesztett indítványokkal részben megegyező, részben azoktól eltérő — javaslataimat és tisztelettel kérem az Országos Jogászszyűlést, hogy a közel jövőben megvalósít-

* 1. Freie Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung in Wien. 2. Vereinigung für staatswissenschaftliche Fortbildung in Berlin. 3. Vereinigung für rechts- und staatswissenschaftliche Fortbildung in Cöln.

ható intézkedéseket szükségeseknek, azokat pedig, a melyeknek létrehozása hosszabb időt vagy nagyobb előkészületet igényel, kívánatosaknak kimondani méltóztassék.

Tisztelettel kérem ehhez képest, mondja ki az Országos Jogászegyülés, hogy:

1. a közigazgatási fogalmazási tisztviselők mostani elméleti jogi (államtudományi) képesítését nem tartja kielégítőnek;

2. szükségesnek tartja a vizsgarend olyan megváltoztatását, hogy a közigazgatási pályára lépő egyének a nélkülözhetetlen jogi ismeretek elsajátítására, akár a jogtudományi államvizsga kötelezővé tétele, akár a jogi tárgyakat (magyar magánjogot és polgári törvénykezési jogot, büntetőjogot és büntető perjogot) felölelő harmadik alapvizsga szervezése által, reá kényszeritessenek;

3. szükségesnek tartja a tanrend oly irányú módosítását, hogy az államtudományi tárgyak, különösen a közigazgatási jog, az alkalmazott közgazdaságtan és a társadalomtudományi alapismeretek intenzivebb előadásban részesüljenek;

4. szükségesnek tartja, hogy mind a jogi, mind az államtudományi tárgyak előadása körében a gyakorlatok minél szélesebb körben meghonosítottassanak, és hogy e gyakorlatokban való részvétel kötelezővé s a végbizonyítvány kiadásának előfeltételévé tétessék;

5. szükségesnek tartja, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsga mielőbb életbe léptetessék, és hogy egységes általános közigazgatási vizsga és pénzügyi közigazgatási szakvizsga szerveztessék; hogy továbbá ezek szervezése a minisztériumra, ügyeik intézése pedig az általános közigazgatási vizsgára vonatkozólag a belügyminiszterre, a pénzügyi közigazgatási szakvizsgára vonatkozólag a pénzügyminiszterre bizassék;

6. szükségesnek tartja, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsgákra való bocsátás előfeltétele — az elméleti képesítés megszerzése után megkezdhető — legalább 3 évi gyakorlat legyen, a mely lehetőleg vegyesen (törvényhatósági (községi) és állami szolgálatban) töltendő el;

7. szükségesnek tartja, hogy az önálló joghatósággal felruházott és jogi (államtudományi) képesítést feltételező közigazgatási állások csak oly tisztviselőkkel legyenek betölthetők, a kik a gyakorlati közigazgatási vizsgát letették.

8. kívánatosnak tartja, hogy a közigazgatási és a jogi (bírói, ügyvédi) elméleti képesítés teljesen egyenlővé tétessék, és hogy

e végből — a tudori fokozat kötelező voltának megszüntetésével — oly egységes államvizsga állapíttassék meg, a melynek egyik része a jogi, másik része pedig az államtudományi tárgyakat ölelje fel, és mindenike írásbeli és szóbeli vizsgából álljon;

9. kívánatosnak tartja az oly irányú gondoskodást, hogy a közigazgatási kezdő tisztviselők gyakorlata kötelezőleg vegyesen (törvényhatósági (községi) és állami szolgálatban) legyen eltöltendő, hogy különösen központi szolgálatban előzetes külső (törvényhatósági, községi) szolgálat nélkül senki se legyen alkalmazható, és hogy a kezdő tisztviselők megfelelő gyakorlati rendszeres kiképzésben (útbaigazításban) részesüljenek;

10. kívánatosnak tartja, hogy a közigazgatási tisztviselők továbbképzéséről és a továbbképzés lehetővételéről gondoskodás történjék; végül

11. kívánatosnak tartja, hogy az alsóbbrendű fogalmazási teendőkre alacsonyabb fokú képesítés állapíttassék meg, és hogy a községi közigazgatási tanfolyam ily alsóbbfokú képesítésre való tekintettel reformáltassék.

Némethy Károly: Nem ragaszkodom ahhoz, hogy az én 11 pontozatom mindegyikére szavazás történjék. Nem ragaszkodom azért, mert bőségesen módomban volt kifejtetni, hogy elvi álláspontom tulajdonképpen két nagy tételben foglalható össze. Ez a két tétel az, hogy egyfelől a közigazgatási tisztviselők elméleti minősítését jelentékenyen fokozni kell és legszivesebben veszem azt, hogy ha egyrészt a közigazgatási, másrészt jogász, vagyis a bírói és ügyvédi kvalifikáció elméleti szempontból teljesen egységesítették. A másik tétel az, hogy a közigazgatási gyakorlati vizsgát a végből, hogy célhoz vezetően, egységesen kell szervezni.

E két tétel szerintem oly fontos, hogy ha ezekhez a m. t. jogászggyűlés, ill. szakosztály hozzájárulását megkaphatom, minden további részlet elejtésére hajlandó vagyok. Már most kijelentem, hogy a második pontnak ama részét, mely a jogtudományi vizsgáról és a III. alapvizsgáról szól, valamint a 8. pontot, mely a tudori fokozat kötelező voltát megszüntetni kívánja és egységes államvizsgát óhajt megállapítani, hajlandó vagyok elejteni, mert nem ringathatom magam abban a reményben, hogy különösen a kötelező doktorátus nagy kérdésében az országos jogászggyűlés — mintegy ötletszerűen — megnyugvással állást tudjon foglalni.

Kmety ő méltósága vetette fel azt az eszmét, hogy a jogtudományi doktorátust kellene egyetemes minősítésül megállapítani úgy a közigazgatási, mint a jogi pályára lépőkre vonatkozólag. Jóllehet álláspontom az, hogy a doktorátust vissza kellene adni sajátképeni rendeltetésének és azt kizárólag tudományos fokozatnak kellene tekinteni, de mert nem az elnevezésnek, hanem a lényegnek vagyok a barátja, hozzá tudnék járulni ahhoz, hogy a jogi doktorátust állítsuk be, egységes minősítő vizsgaként, természetesen kiegészítve a közigazdaságtannal, sőt a statisztikával is, a mi szintén nem szerepel a jogtudományi doktorátus tárgyai között. Ha az államtudományi doktorátus eltörlésével kizárólag a jogi doktorátus lenne a közigazgatási elméleti minősítésnek is az egyetlen alapja, ezt a magam részéről készségesen és örömmel elfogadnám.

Kováts Gyula ő méltósága álláspontommal szemben a legmeregbebb ellentétbe helyezkedik. A nélkül, hogy most e felett részletes vitába bocsátkoznám, legyen szabad két dolgot felemlítenem.

Az egyik az, hogy ő méltósága a gyakorlati közigazgatási vizsga meg nem valószínűsítésének tulajdonítja azt a csapást, hogy a jogi tan- és vizsgarend már évtizedek óta mindenféle megpróbáltatásoknak van kitéve és abban a nézetben van, hogy a közigazgatási gyakorlati vizsga ezeken a bajokon segített volna. Meggyőződésem, hogy ha lesz is közigazgatási gyakorlati vizsga, azért a jogi tan- és vizsgarendnek az az átalakítása, a mely úgy az elmélet, mint a közigazgatási és a jogi kiképzés szempontjából is szükséges, feleslegessé nem válik. Ne méltóztassék tehát a közigazgatási vizsga létét vagy nem létét ezzel szerves összeköttetésben állóként feltüntetni.

Másrészről bizonyos fokig igazsága van ő méltóságának. Én is tudom, hogy sehol a világon annyi vizsgát nem kívánnak, mint Magyarországon. Azonban egy második ország sincs talán, a hol a joghallgatók oly keveset tanulnának, mint Magyarországon. Sem absolute, sem relative nem állítható tehát, hogy Magyarországon vizsgákra nem volna szükség. Mert ha az egyetem többi karán, különösen a műegyetemen az a tendencia, hogy a vizsgák száma szaporíttassék, úgy azt hiszem, a jogi vizsgák megszorítása sem árt.

A jó közigazgatási rendszer nem megfelelő tisztviselőkkel, sokkal kevesebb eredményt produkál, mint egy teljesen meg nem felelő közigazgatási rendszer jó szakképzett tisztviselőkkel. Ezt az állítást fenntartom és minden tapasztalatom is a mellett bizonyít, hogy még a mai igen fogyatékos közigazgatási szervezet mellett is olyan vármegyében, a hol a tisztviselői kar megfelelő, igen szép eredményeket lehet elérni. Abban igazat adok, hogy jó volna, ha a közigazgatási szervezeti reform követné a minősítést. Azonban mivel a közigazgatási reform megalkotásának sokkal több politikai akadálya van, mint egy más reformnak, azért tartom kívánatosnak, hogy előzőleg alkossuk meg a minősítési reformot. Jól képzett, a kor színvonalán álló tisztviselőkre mindenkor szükség lesz, akár megmarad a municzipális szervezet, akár esetleg az állami közigazgatás lép ennek helyébe.

Vadnay Tibor egész előterjesztésére, mint az én gondolatvilágomtól legalább ez idő szerint kardinálisan ellenkező, vagy távol eső reformirányzatra, reflexiókat tenni nem óhajtok.

Kérészy Zoltán hangsúlyozta felszólalásában azokat a gyakorlati szempontokat, a melyeket előadói véleményemben is részint szükségnek, részint kívánatosnak jeleztem.

Meggyőződésem szerint ezek a szempontok csak gyökeres köz-igazgatási reform keretében érvényesülhetnek teljes mértékben, a mikor a központi igazgatás köréből a nem érdemleges munkák teljesen kirekeszthetők lesznek, és így a központi szolgálatra kizárólag csak gyakorlati képzettséggel rendelkező tisztviselők lesznek alkalmazhatók.

Azonban a mai közigazgatási szervezet mellett is nyílik némi lehetőség arra, hogy a központi szolgálatra törekvőktől külső köz-igazgatási gyakorlat követeltessék; mert egyrészt megvan a főispánok joga tiszteletbeli tisztviselők kinevezésére, másrészt a minisztereket mi sem gátolja oly elhatározásban, hogy központi szolgálatra csak olyan egyéneket alkalmazzanak, a kik — legalább tiszteletbeli tisztviselői minőségben — külső közigazgatási gyakorlatot szereztek. Ennek annál kevésbé lehetne akadálya, mert az 1907 : LIX. t.-cz. a törvényhatósági és az állami tisztviselők teljes nyugdíjviszonosságát megállapítván, a kétnemű szolgálat megkivánásából a tisztviselőkre anyagi hátrány sem származnék.

Jászi Viktor felszólalásának arra a részére, a melyben a községi közigazgatási tanfolyamok sikerességére tett megjegyzést, csak azt válaszolom, hogy éveken át működtem a budapesti községi közigazgatási tanfolyam vizsgáló bizottságának elnökeként, és ebben a minőségemben gyakran volt alkalmam meglepően szép vizsgálatokat hallani.

Schopf Kálmán megemlítette és a jogászgűlés figyelmébe ajánlotta a közigazgatási reformot. Ennek a kérdésnek fejtegetését ez alkalommal, mellőzendőnek vélem, mert nem tartozik tárgyunk keretébe.

Harrer Ferencz felszólalása feleslegessé teszi, hogy a technikus kérdésben részletesebben nyilatkozzam. A mit e részben mondott, teljesen magamévá teszem. Minden elismerésem mellett, a melylyel a technikusok iránt viseltetem, és bár gyakran hirdettem, hogy a technikai ismeretek érvényesülésének Magyarország közéletében mind nagyobb tért kell juttatni s ezt most is megismétlem, mégis azon az állásponton vagyok, hogy e kérdés nem érett meg annyira, hogy e tekintetben az országos jogászgűlés állást foglaljon. Ma nem tudnék tovább menni, mint a hogy Harrer itt jelezte, hogy a technikus mindenütt szóhoz jusson, a hol neki szava van. Helyesen kezdeményezte éppen a székesfőváros, hogy a 16 ügyosztályból kettőt mérnöki szakosztálylyá változtatott át, melyeknek élére technikusokat állított. Egyébként üdvösnek tartanám, hogy különösen azok, a kik majd közigazgatási pályára lépnek, privatim jogi tárgyakat is hallgassanak, de arról, hogy technikusainkat közigazgatási vezető állásokba juttassuk, sem most, sem belátható időkig nem lehet szó.

Még csak egy kérdésre kívánok kiterjeszkedni, t. i. Harrer t. barátomnak azon javaslatára, a mely szerint a 10. pont helyett egy részletesebb pontot indítványozott, a melyben az ő általa oly melegen pártolt, részemről is nagyfontosságúnak elismert külön közigazgatási tanfolyamnak, mely a gyakorlat harmadik évében hallgattatnék, részletesebb körülírását kéri. Szerintem e javaslat ahhoz képest áll vagy bukik, hogy mi lesz az én javaslatom sorsa. Ha ennek összes pontjai megmaradnak, kivéve a második és nyolczadik pontot, akkor nincs ellene kifogásom, hogy az ő tizedik pontja lépjen az én tizedik pontom helyébe. De ha javaslatom esetleg rövidítve, csak általános pontokban kerül szavazás alá, akkor elesvén az én tizedik pontom, az övé is elesik.

Ezeket voltam bátor az egyes felszólaló urak nyilatkozataira és javaslataira megjegyezni.

Elnök: Tisztelt Szakosztály! Az előadó úr indítványainak egyes részeit el kívánja hagyni és azokból azokat megtartani, a melyeket döntőknek tekint. Méltóztassék tehát meghallgatni az indítványt.

Némethy Károly előadó: Módosított javaslataim a következők:

1. a közigazgatási fogalmazási tisztviselők mostani elméleti jogi (államtudományi) képesítését nem tartja kielégítőnek;
2. szükségesnek tartja, hogy a közigazgatási és a jogi (bírói, ügyvédi) elméleti képesítés teljesen egyenlővé tétessék;
3. szükségesnek tartja a tanrend oly irányú módosítását, hogy az államtudományi tárgyak, különösen a közigazgatási jog, az alkalmazott közgazdaságtan és a társadalomtudományi alapismeretek intenzivebb előadásban részesüljenek;
4. szükségesnek tartja, hogy mind a jogi, mind az államtudományi tárgyak előadása körében a gyakorlatok minél szélesebb körben meghonosítottassanak, és hogy e gyakorlatokban való részvétel kötelezővé s a végbizonyítvány kiadásának előfeltételévé tétessék;
5. szükségesnek tartja, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsga mielőbb életbe léptetessék, és hogy egységes általános közigazgatási vizsga és pénzügyi közigazgatási szakvizsga szerveztessék; hogy továbbá ezek szervezése a miniszteriumra, ügyeik intézése pedig az általános közigazgatási vizsgára vonatkozólag belügyminiszterre, a pénzügyi közigazgatási szakvizsgára vonatkozólag a pénzügyminiszterre bizassék;
6. szükségesnek tartja, hogy a gyakorlati közigazgatási vizsgákra való becsátás előfeltétele — az elméleti képesítés megszerzése után megkezdhető — legalább 3 évi gyakorlat legyen;

7. szükségesnek tartja, hogy az önálló joghatósággal felruházott és jogi (államtudományi) képesítést feltételező közigazgatási állások csak oly tisztviselőkkel legyenek betölthetők, a kik az előirt jogi (államtudományi) elméleti képesítés megszerzésén kívül a gyakorlati közigazgatási vizsgát leteiték.

8. kívánatosnak tartja az oly irányú gondoskodást, hogy a közigazgatási kezdő tisztviselők gyakorlata kötelezőleg vegyesen (törvényhatósági [községi] és állami szolgálatban) legyen eltöltendő, hogy különösen központi szolgálatban előzetes külső (törvényhatósági [községi]) szolgálat nélkül senki se legyen alkalmazható, és hogy a kezdő tisztviselők megfelelő gyakorlati rendszeres kiképzésben (útbaigazításban) részesüljenek;

9. kívánatosnak tartja, hogy a közigazgatási tisztviselők további képzésről gondoskodás történjék; végül

10. kívánatosnak tartja, hogy az alsóbbrendű fogalmazási teendőkre alacsonyabb fokú képesítés állapíttassék meg, és hogy a községi közigazgatási tanfolyam ily alsóbb fokú képesítésre való tekintettel reformáltassék.

Elnök: Felteszem a kérdést, méltóztassanak azok, a kik az indítványt elfogadják, felállani (33 mellette, 5 ellene). E szavazás következtében esznek a többi indítványok; Schopf Kálmán, Vadnay Tibor és Farkas Géza indítványaikat visszavonták.

2004/13